

Mirosław Jankowiak. *Lexikum běloruských nářečí v Litvě. Jazykové dědictví balto-slovanského pomezí = Leksyka gwar białoruskich na Litwie. Dziedzictwo językowe pogranicza bałtycko-słowiańskiego. Slovanský ústav AV ČR. Praha 2022, 623 s.*

Gwary białoruskie od wielu lat są przedmiotem badań Mirosława Jankowiaka – polskiego językoznawcy i kulturoznawcy, białorutenisty eksplorującego pogranicze białorusko-bałtyckie oraz białorusko-rosyjskie. Mirosław Jankowiak jest autorem kilku monografii oraz ponad stu artykułów, z których większość jest poświęcona gwarom białoruskim poza granicami Białorusi i ich socjolingwistycznym uwarunkowaniom. Pierwszą monografią w dziejach polskiej białorutenistyki poświęconą gwarom białoruskim na obszarze Litwy, Łotwy, Polski i Ukrainy jest *Dialektologia białoruska*¹ napisana wspólnie z Niną Barszczewską. Przedmiotem kompleksowych badań językoznawcy były także gwary białoruskie na Łotwie. Zaowocowały one dwoma opracowaniami: *Gwary białoruskie na Łotwie w rejonie kraślawskim. Studium socjolingwistyczne*² oraz *Współczesne gwary białoruskie na Łotwie. Charakterystyka. Wybór tekstów*³, w których zostały poruszone zarówno aspekty stricte językoznawcze, jak i socjolingwistyczne. Kolejnym opracowaniem „odkrywającym” czytelnikowi gwary białoruskie na byłych ziemiach Wielkiego Księstwa Litewskiego jest recenzowana monografia – obszerne opracowanie składające się z przedmowy w języku czeskim oraz dwóch zasadniczych części: *Leksyka gwar białoruskich na Litwie* i *Słownik*, uzupełnionych aneksem, wykazem wykorzystanej literatury, streszczeniem w języku angielskim, białoruskim i litewskim. Zanim przejdę do zasadniczej treści, chciałabym zaznaczyć, że w recenzji znajduje się kolejna monografia M. Jankowiaka dotycząca leksyki gwar białoruskich na Łotwie. Obydwie publikacje obejmą cały areał pogranicza białorusko-bałtyckiego i otworzą nowe możliwości badawcze dla specjalistów różnych dyscyplin naukowych.

¹ N. Barszczewska, M. Jankowiak. *Dialektologia białoruska*. Warszawa 2012.

² M. Jankowiak. *Gwary białoruskie na Łotwie w rejonie kraślawskim. Studium socjolingwistyczne*, Warszawa 2009.

³ M. Jankowiak. *Současná běloruská nářevčí v Lotyšku. Charakteristika. Výběr textů = Współczesne gwary białoruskie na Łotwie. Charakterystyka. Wybór tekstów*, Praha 2018.

Autor omawianej publikacji podjął się analizy jednego z najciekawszych i najbogatszych obszarów do badań lingwistycznych, jakim jest pogranicze białorusko-litewskie i używana tu leksyka. Słownictwo gwar białoruskich na terytorium współczesnej Białorusi było obiektem zainteresowania wielu badaczy, w rezultacie czego powstały liczne publikacje poświęcone tej tematyce. Natomiast znacznie skromniejszy jest dorobek naukowy podejmujący opis współczesnej leksyki gwar białoruskich występujących poza administracyjnymi granicami Białorusi. Zmianę tej wyraźnej dysproporcji w dotychczasowych badaniach gwar białoruskich przyniosła recenzowana monografia. Jest to pierwsza publikacja w dziedzinie językoznawstwa białorusenistycznego, która poddaje gwary białoruskie całościowej analizie, uwzględniając przy tym uwarunkowania historyczno-społeczne (ss. 55–75), aspekty arealne (ss. 77–110), rolę zapożyczeń w kształtowaniu gwar białoruskich na Litwie (ss. 111–170). Ponadto Autor odnosi własne badania i refleksje do dwóch koncepcji wybitnych polskich badaczy: Leszka Bednarczuka postrzegającego sytuację językową na pograniczu bałtycko-słowiańskim jako dziedzictwo wspólnoty komunikatywnej WKL (ss. 171–175) oraz Elżbiety Smułkowej zajmującej się od szeregu lat konwergencją językową na pograniczach (ss. 175–179). Rozważania teoretyczne zostały uzupełnione informacją słownikową oraz przykładami użycia prezentowanego słownictwa pochodzącego z materiałów zgromadzonych podczas badań terenowych na Litwie. M. Jankowiak wytyczając sobie takie zadania, jak: „1. potwierdzenie występowania danych leksemów na terytorium Litwy oraz określenie ich areалу, 2. ukazanie, które z grup gwarowych oraz języków (dialektów) wywarły największy wpływ na ukształtowanie białoruskich gwar na Litwie, 3. ukazanie procesów konwergencyjnych w warunkach pograniczności, 4. potwierdzenie (lub odrzucenie) teorii o powstaniu gwar białoruskich na substracie bałtyckim” (s. 25) oraz dokonując kompleksowej analizy współczesnych gwar białoruskich na terytorium Litwy, przygotował i opublikował pierwszą monografię, która w całości została poświęcona gwarom białoruskim na Litwie.

Niewątpliwą zaletą omawianego osiągnięcia jest materiał empiryczny (zgromadzony zarówno przez jej Autora, jak i innych badaczy pogranicza) oraz jego konfrontacja z materiałem archiwalnym i istniejącym opisem słownictwa w literaturze przedmiotu. Na potrzeby opracowania M. Jankowiak wykorzystał ponad 126 godzin nagrań, zarejestrowanych w sześciu rejonach (orańskim, solecznickim, wileńskim, trockim, święciańskim i ignalińskim), z których większość (ponad 90 godzin) została przeprowadzona przez Autora samodzielnie. Jest to ogromny wkład pracy i zaangażowanie Autora zarówno w gromadzenie materiału empirycznego (był zbierany na przestrzeni dziesięciu lat – od 2009 do 2019, s. 31), jak i jego opracowanie, które wymagało wielokrotnego przesłuchania, rozpisania, wyekscerpowania odpowiednich

leksemów, a następnie przeprowadzenia analizy i, ostatecznie, przygotowania tak obszernej publikacji, jaką jest omawiana książka.

Osobną, nie mniej istotną kwestią, staje się wybór metodologii badawczej. Ze względu na kompleksowy charakter monografii Autor zastosował kilka metod: 1. wywiad terenowy służący gromadzeniu materiału, 2. analiza lingwistyczna materiału, 3. analiza ilościowa z elementami statystyki, 4. analiza jakościowa słownictwa z wykorzystaniem teorii kontaktów językowych (ss. 25–31). Podjęte metody są właściwie dobrane i optymalne w stosunku do postawionych celów, zwłaszcza że tradycyjne metody dialektologiczne zostały wzbogacone elementami badań ilościowych oraz statystyki, co pozwoliło ukazać leksykę z uwzględnieniem kategorii gwarowych, kręgów tematycznych oraz zapożyczeń. Analiza statystyczna stanowi cenne uzupełnienie analitycznych rozważań oraz ich podsumowującą ilustrację. Zamieszczone na końcu poszczególnych rozdziałów / podrozdziałów tabele (zob. rozdziały *Leksyka gwarowa* (ss. 77–110) i *Zapożyczenia* (ss. 111–169)) dają czytelnikowi obraz korelacji części mowy z poszczególnymi grupami tematycznymi wyodrębnionymi w badanych rejonach na Litwie.

Podejmując na początku monografii zadanie przedstawienia stanu badań nad złożoną problematyką pogranicza białorusko-litewskiego, badacz omawia najważniejszą literaturę przedmiotu, która, jak można było się spodziewać, jest bardzo obszerna. Dlatego, jak zaznacza Autor (s. 43), słusznie rezygnuje z jej szerokiej prezentacji na stronach monografii, ograniczając się do wybranych pozycji i w syntetycznej formie przedstawiając najważniejsze prace. Jako jedno z pierwszych wybrzmiewa nazwisko Jewfimija Karskiego – pierwszego lingwisty, który wytyczył zasięg gwar białoruskich na badanym obszarze. Sporo miejsca w swoich rozważaniach Autor monografii poświęca badaniom Haliny Turskiej – wybitnej badaczki analizującej wpływy białoruskie w polszczyźnie wileńskiej, a także publikacjom innych naukowców zajmujących się podobną problematyką, w tym Walerego Czekmana, Mikołaja Sawicza, Elżbiety Smułkowej i wielu innych. Oprócz tego porusza tematykę badań nad współczesnym językiem białoruskim na Litwie, wskazując jako najważniejsze opracowania dwie monografie Lilei Plyhaŭki oraz szereg jej artykułów o języku białoruskim na Litwie. Osobno M. Jankowiak omawia publikacje, które ukazują leksykę gwar białoruskich w różnych ujęciach, m. in. z punktu widzenia grup tematycznych, lingwistyki arealnej czy zapożyczeń. Niemniej, przy przedstawianiu wybranych prac poświęconych polszczyźnie na pograniczu białorusko-litewskim zabrakło opracowań, które mogłyby dokładniej przedstawić analizę leksyki gwarowej na badanym obszarze. Jedną z takich pozycji jest praca pod red. Janusza Riegera *Słownictwo polszczyzny gwarowej na Brastawszczyźnie*⁴.

⁴ J. Rieger. *Słownictwo polszczyzny gwarowej na Brastawszczyźnie*. Warszawa 2014.

Zresztą jest to praca wymieniona wśród innych pozycji słownikowych w spisie literatury (s. 584). Sięgnięcie do tego słownika jest o tyle istotne, o ile uwzględnia on materiał z całego powiatu brasławskiego, a więc również i tej jego części, która obecnie znajduje się po stronie litewskiej.

Wyżej omówione elementy recenzowanej książki – struktura monografii; cele i metody badań; charakterystyka materiału źródłowego, zapisu wyrazów i cytatów gwarowych; omówienie literatury przedmiotu – znalazły swoje miejsce w *I Części Rozdziału I pt. Wstęp*. Istotnym uzupełnieniem tej przemyślanej i logicznie skonstruowanej treści jest podrozdział *Terminy zastosowane w pracy*. W tej części odnajdujemy najistotniejsze kwestie terminologiczne, zawierające takie pojęcia, jak: *zapożyczenia, interferencja, konwergencja, przelączanie / mieszanie kodów, mowa prosta*, które można by wzbogacić opisem innych, nie mniej istotnych terminów niż omówione, np.: *pasy, strefy czy grupy gwarowe*. Co prawda w kolejnych podrozdziałach omawianej części odnajdujemy opis ich zasięgu oraz charakterystykę poszczególnych areałów (o podziałach na pasy / masywy dialektalne i strefy wytypowanych przez białoruskich lingwistów mowa jest dopiero na ss. 114–116), ale wybrzmiewają one już na wstępie, a brak ich definicji może utrudnić odbiór tekstu, zwłaszcza dla językoznawców, którzy zajmują się tematyką odległą od przedmiotu badań białorusistów. Kolejnymi terminami wymagającymi, w mojej ocenie, doprecyzowania są pojęcia: *polszczyzna północno-kresowa, polszczyzna kresowa, polszczyzna wileńska, polszczyzna litewska*. Autor stosuje je naprzemiennie, np. „każdy z rozmówców posługiwał się również polszczyzną kresową” (s. 32), „we wszystkich tych miejscowościach [...] dominuje polszczyzna północnokresowa” (s. 33), „są to osoby dwujęzyczne (na co dzień posługujący się także polszczyzną wileńską) lub trójjęzyczne (gwara białoruska, polszczyzna litewska i język litewski) (s. 69), nie wiadomo jednak, czy rozumienie ich jest tożsame, czy kryje się pod nimi zróżnicowanie.

W kolejnym rozdziale badacz koncentruje się na uwarunkowaniach społeczno-historycznych. Ta część monografii składa się z dwóch podrzdziałów. W pierwszym M. Jankowiak omawia procesy migracyjne Słowian i Bałtów w kontekście gwar białoruskich, określa zasięg osadnictwa bałtyckiego oraz zasięg gwar białoruskich, nawiązując do północno-wschodniego i południowo-zachodniego dialektu języka białoruskiego, gwar środkowobiałoruskich oraz północno-zachodniej strefy dialektalnej. W drugim podrozdziale badacz zwraca uwagę na socjolingwistyczne i prawne aspekty funkcjonowania gwar białoruskich na terytorium Litwy. Przy tym nie tylko porusza sytuację współczesnych gwar białoruskich, lecz także rozpatruje je w kontekście kontaktów z językami ogólnymi (polskim, litewskim, rosyjskim) oraz ich odmianami gwarowymi (polszczyzną północnokresową, gwarami litewskimi, gwarą staroobrzedowców). Prezentacja materiału w tym rozdziale

pokazuje dobrą orientację w poruszanej problematyce oraz znajomość badań prowadzonych przez specjalistów różnych dyscyplin (nie tylko językoznawców, lecz także historyków, archeologów i etnografów).

Dwa kolejne rozdziały *I Części – Rozdział III* i *Rozdział IV* – zostały poświęcone słownictwu gwarowemu, które wraz z częścią słownikową stanowią zasadniczą wartość monografii. Na początku *Rozdziału III* M. Jankowiak omawia leksykę charakterystyczną dla poszczególnych areałów (obszaru Litwy, strefy pogranicznej, północno-zachodniej strefy dialektalnej, zachodniej strefy dialektalnej, dialektu południowo-zachodniego, grodzieńsko-baranowickiej grupy gwar, gwar środkowobiałoruskich, dialektu północno-wschodniego, północnej grupy gwar dialektu północno-wschodniego oraz połockiej grupy gwar dialektu północno-wschodniego). Jest to słuszny wybór obszarów, ponieważ, jak podkreśla badacz, „narzecza białoruskie, funkcjonujące na obszarze współczesnej Litwy nie obejmują tylko jednej wybranej grupy gwarowej” (s. 77), lecz stanowią przedłużenie dwóch najważniejszych dialektów białoruskich oraz gwar środkowobiałoruskich. Po określeniu geograficznej przynależności leksemów (opierając się na informacjach pochodzących z atlasów autorstwa białoruskich badaczy – *Dialektologicznego atlasu języka białoruskiego*⁵ oraz *Leksykalnego atlasu białoruskich gwar ludowych*⁶, a także z wybranych słowników tematycznych) Autor wytypował dziewięć kręgów tematycznych: 1. meteorologia, ukształtowanie terenu, czas; 2. świat roślin; 3. świat zwierząt; 4. gospodarka wiejska; 5. człowiek; 6. warunki życia; 7. kultura ludowa i duchowa; 8. państwo, gospodarka, administracja, edukacja, miasto; 9. pozostała leksyka (s. 79). W ostatnim dziale znalazły się wyrazy trudne do zakwalifikowania do jednego z wyróżnionych wcześniej kręgów tematycznych. Opis słownictwa charakterystycznego dla określonych obszarów cechuje klarowność i przemyślana struktura, co niewątpliwie ułatwia odbiór i zrozumienie tekstu. Każdy podrozdział tego rozdziału podsumowuje zestawienie ilościowe (liczbowe i procentowe) ukazujące tematyczne kategorie leksemów z ich odniesieniem do poszczególnych części mowy. Uwzględnione zostały również zapożyczenia, które Autor omówił w następnym rozdziale *I Części* omawianej publikacji. Zanim jednak przejdę do jej charakterystyki, chciałabym zwrócić uwagę na jedną rzecz. Na s. 79 monografii dr. M. Jankowiaka czytamy: „Charakterystykę leksyki gwar białoruskich rozpoczynam od słownictwa, które występuje tylko [wyróżnienie moje – AŻ] na obszarze Litwy”. Dalej są podane słowniki, z których zostały wyekscerpowane analizowane wyrazy (najnowszy z 2010 r.) i bardzo słuszne stwierdzenie, że kolejne ekspedycje badawcze mogą potwierdzić ich występowanie również

⁵ Р.І. Аванесаў (рэд.). *Дыялекталагічны атлас беларускай мовы*. Мінск 1963.

⁶ Ю.Ф. Мацкевіч (рэд.). *Лексічны атлас беларускіх народных гаворак*, Мінск 1993–1998.

po białoruskiej stronie granicy. Zginął tu niestety z pola widzenia badacza *Słownik brasławski* pod redakcją Elżbiety Smułkowej⁷, który zawiera imponujący zbiór leksemów tego obszaru graniczącego z Litwą i Łotwą. Prowadząc też własne badania terenowe w Komarowszczyźnie (strefa pograniczna po stronie białoruskiej, północno-zachodnia Białoruś), spotkałam się z wieloma wyrazami zarezerwowanymi w *Leksyce gwar białoruskich* „tylko” dla obszaru litewskiego: *adchadzić, apśniahaŭšy, nahnać, puścić, siarpok, zimnavata, adu-vančyk, chvojny, čaromcha, lipa, dziubać, bachurčyki, rahulka, hlina, uhnojeny, abajści, apachawać, časannie, česany, kopačka, štukar, bryčka, upražka, zad* i in. Wyrazy te w Komarowszczyźnie mają takie same znaczenia, które przedstawia Autor na obszarze Litwy, i są one charakterystyczne przede wszystkim dla mowy najstarszej generacji mieszkańców.

W IV Rozdziale prezentowana leksyka – zapożyczenia z języków bałtyckich, języka polskiego, rosyjskiego, niemieckiego i in. – została odniesiona do tych samych kręgów tematycznych, co leksyka gwarowa. Wierność założonemu wcześniej schematowi jest niewątpliwą zaletą Autora, który wzorem poprzednich rozdziałów przejrzysto i logicznie wyjaśnia cele i zamierzenia swoich działań. Po lakonicznym, ale klarownym omówieniu etymologii zapożyczeń oraz ich klasyfikacji M. Jankowiak przechodzi do poszczególnych grup wyrazów zapożyczonych, podsumowując rozważania każdego z podrozdziałów tabelą z liczbą zapożyczeń (bałtyzmów, polonizmów, rusycyzmów i in.) oraz podziałem na kręgi tematyczne i części mowy. Przy analizie zapożyczeń białorutenista stosuje podejście leksykalistyczne, uwzględniając przy tym wiele czynników pozwalających zakwalifikować dany wyraz jako zapożyczenie z konkretnego języka („kwalifikacje normatywne, trwałość w danej gwarze / języku, stopień rozpowszechnienia, częstotliwość użycia, przynależność leksyki do konkretnych kręgów tematycznych oraz w jakim tekście słowo wystąpiło” (s. 114)). Każdy podrozdział w omawianym rozdziale rozpoczyna się przedstawieniem sposobu przyporządkowania leksemów do konkretnej grupy wyrazów zapożyczonych (bałtyzmów, polonizmów, rusycyzmów i in.). Następnie M. Jankowiak odnosi je do konkretnej strefy dialektalnej jako przykładu kontaktów językowych, podaje typy adaptacji zapożyczeń (fonetycznej, fleksyjnej, słowotwórczej i semantycznej) oraz grupuje wyekscerpowany materiał według zaprezentowanych wcześniej kręgów tematycznych. Najliczniejszą grupę, jak dowodzą badania, stanowią polonizmy i wyrazy zapożyczone za pośrednictwem języka polskiego (968 jednostek leksykalnych), natomiast najmniejszą grupę wśród bezpośrednich zapożyczeń stanowią rusycyzmy – 178 wyrazów. Pomimo że Autor uznaje tę

⁷ E. Smułkowa. *Brasławszczyzna. Pamięć i współczesność*, t. II: *Słownictwo dwujęzycznych mieszkańców rejonu*. Warszawa 2009.

liczbę za „dość znaczną” (s. 150), powstaje wątpliwość, czy tak rzeczywiście jest. Biorąc pod uwagę długi okres wpływów rosyjskich na Litwie, kontakty językowe chociażby z rosyjskojęzyczną ludnością z Białorusi Zachodniej, która w celach edukacyjnych lub zarobkowych emigrowała do sąsiedniej Litwy, możliwość odbioru telewizji rosyjskiej itp., można przypuszczać, że rusycyzmów jest znacznie więcej. Możliwe, że przyczyną takiego stanu jest wiek respondentów – większość z nich urodziła się w drugiej połowie lat 20. – na początku 40., najstarszy rozmówca w roku prowadzenia wywiadu (2014) miał 96 lat, a najmłodszy – 46. Przy tym respondentów urodzonych pomiędzy rokiem 1950 a 1968 jest zaledwie ośmioro. Można zatem przypuszczać, że najprawdopodobniej większa liczba rozmówców młodszych (np. ur. w latach 50. – 60.) mogłaby dać inne rezultaty badań.

Ostatni – *V Rozdział I Części* – stanowią rozważania teoretyczne dotyczące leksykalnego dziedzictwa pogranicza bałtycko-słowiańskiego, w których M. Jankowiak nawiązuje do koncepcji wspólnoty komunikatywnej WKL szczegółowo opisanej przez L. Bednarczuka⁸ oraz koncepcji mowy pogranicza wielokrotnie poruszanej w pracach E. Smułkowej⁹, a także opracowaniach innych badaczy, w tym Justyny Straczuk¹⁰ czy Anny Zielińskiej¹¹. Podsumowując swoje refleksje na ten temat, zaznacza, że przeprowadzone przez Niego badania nad gwarą białoruską na Litwie potwierdzają ogólne hipotezy przywołanych koncepcji. Konwergencja językowa według M. Jankowiaka odbywa się, zarówno dawniej, jak i współcześnie, na wielu płaszczyznach i jest uzależniona od uwarunkowań pozajęzykowych. Omawiany rozdział wieńczą rozważania na temat wspólnej leksyki dla gwar białoruskich, litewskich i łotewskich oraz polszczyzny północnokresowej, które zostały poparte przykładami zaczerpniętymi z analizowanego materiału gwarowego. Na koniec Autor zastanawia się nad losami gwary białoruskiej, która, jak stwierdza w *Zakończeniu* monografii: „odchodzi do historii wraz ze śmiercią najstarszego pokolenia mieszkańców” (s. 191). Chciałoby się wierzyć, że nie zaniknie, a jedynie dozna transformacji, jak to ma miejsce np. w Komarowszczyźnie – po drugiej stronie pogranicza białorusko-polsko-litewskiego.

Cześć II recenzowanej monografii stanowi *Słownik* liczący 285 stron, podzielony na leksykę gwarową charakterystyczną dla poszczególnych areałów

⁸ L. Bednarczuk. *Językowy obraz Wielkiego Księstwa Litewskiego. Millennium Lithuaniae MIX – MMIX*. Kraków 2010.

⁹ Zob. E. Smułkowa. *Brasławszczyzna. Pamięć i współczesność*, t. I: *Historia regionu. Charakterystyka socjolingwistyczna. Świadectwo mieszkańców*. Warszawa 2011.

¹⁰ J. Straczuk. *Cmentarz i stół. Pogranicze prawosławno-katolickie w Polsce i na Białorusi*. Wrocław 2006.

¹¹ A. Zielińska. *Mowa pogranicza. Studium o językach i tożsamościach w regionie lubuskim*. Warszawa 2013.

(obszaru Litwy, strefy pogranicznej, północno-zachodniej strefy dialektalnej i in.) oraz zapożyczenia. Zarówno w pierwszym (*Leksyka gwarowa*), jak i drugim rozdziale (*Zapożyczenia*) leksyka została przedstawiona z podziałem na kręgi tematyczne. Prezentacja haseł słownikowych jest zgodna z założeniami Autora przedstawionymi w części wstępnej monografii (s. 22, ss. 38–39) oraz z przyjętym schematem analizy. *Słownik* tworzy znacząca liczba wyekscerpowanych leksemów, których znaczenie zostało skonfrontowane z innymi źródłami leksykograficznymi (np. *Słownikiem białoruskich gwar północno-zachodniej Białorusi*¹², *Słownikiem etymologicznym języka białoruskiego*¹³, *Słownikiem polonizmów w języku litewskim*¹⁴, *Słownikiem etymologicznym języka polskiego*¹⁵, *Słownikiem języka rosyjskiego*¹⁶ i wieloma innymi). Leksyka gwarowa oraz leksemy zapożyczone z języków bałtyckich i polskiego omawiane są przeważnie w odniesieniu do kilku słowników (białoruskich, litewskich i polskich). Natomiast rusycyzmy głównie konfrontowane są z czterotomowym *Słownikiem języka rosyjskiego* pod red. A.P. Jewniejewa. Tu zasadne byłoby uwzględnienie innych opracowań, np. czterotomowego *Słownika języka rosyjskiego* W.I. Dala¹⁷, *Słownika języka rosyjskiego* S.I. Ożegowa¹⁸, a także wymienionego przez Autora w spisie literatury kilkudziesięciotomowego *Słownika rosyjskich gwar ludowych*¹⁹ czy *Pskowskiego słownika regionalnego z danymi historycznymi*²⁰. Ostatnią już kwestią w omawianej *Części II* monografii, do której chciałabym się odnieść, są przykłady funkcjonowania wybranych jednostek leksykalnych. Biorąc pod uwagę własne eksploracje dialektologiczne Autora, jak i innych badaczy, na których M. Jankowiak powoływał się w swojej monografii, oczekiwałoby się więcej ilustracji tekstowych pokazujących, w jaki sposób wybrane leksemy funkcjonują w obrębie konkretnego areału. Z pewnością zarówno konteksty użycia, jak i dołączenie do *Aneksu* wybranych tekstów / fragmentów gwary białoruskiej wzbogaciłyby recenzowaną publikację.

¹² Ю.Ф. Мацкевіч (рэд.). *Слоўнік беларускіх народных гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча*. Т. 1–5, Мінск.

¹³ В.У. Мартынаў, Г.А. Цыхун, М.П. Антропаў (рэд.). *Этымалагічны слоўнік беларускай мовы*. Т. 1 – , Мінск 1978 –.

¹⁴ R. Kregždys. *Lietuvių kalbos polonizmų žodynas*. Vilnius 2016.

¹⁵ W. Boryś. *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Kraków 2005.

¹⁶ А.П. Евненко (гл. ред.). *Словарь русского языка*. Т. 1–4. Москва 1981–1984.

¹⁷ В.И. Даль. *Толковый словарь живого великорусского языка*. Т. 1–4. Москва 1863–1866.

¹⁸ С.И. Ожегов. *Толковый словарь русского языка* / Л.И. Скворцов (ред). 28-е изд. Москва 2014.

¹⁹ *Словарь русских народных говоров*. Т. 1 –. Москва 1965 –.

²⁰ *Псковский областной словарь с историческими данными*. Ленинград / Санкт-Петербург 1967.

Mimo różnych refleksji polemicznych monografia M. Jankowiaka jest opracowaniem przygotowanym na podstawie solidnej bazy materiałowej, merytorycznie wartościowym, warsztatowo dojrzałym, opartym na wieloletnim doświadczeniu Autora w prowadzeniu badań terenowych. Jest to cenna publikacja nie tylko pod względem naukowym, lecz także edukacyjnym, ponieważ daje kompleksową wiedzę o gwarach białoruskich na pograniczu białorusko-litewskim.

Anna Żebrowska
zanna@amu.edu.pl

Data przesłania artykułu: 05.09.2024
Data akceptacji artykułu: 12.09.2024